з товарознавства та комерційної діяльності до попередження конфліктів у професійній діяльності. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розширенні технологічного складника цієї технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В. И. Педагогика : учебный курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. – Казань, 2000. – 608 с.

2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В.Овчарук. – К. : "К.І.С.", 2004. – С. 47–52.

3. Бондаревская Е.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания : учеб. пособие / Е. В. Бондаревская, С. В. Кульневич. – Ростов–н/Д : Творческий центр "Учитель", 1999. – 560 с.

4. Волкова Н.П. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. – 228 с.

5. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості / О. В. Глузман // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 51 – 60.

6. Краевский В. В. Основы обучения : дидактика и методика : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / В. В. Краевский, А. В. Хуторской. – М. : Академия, 2007. – 352 с.

7. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – 2–е изд. / Е. И. Пассов. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.

УДК 378.147.134: 004.415

М. В. Кудінов,
кандидат педагогічних наук, асистент
(Бердянський державний
педагогічний університет)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО АВТОМАТИЗОВАНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. Інтеграція України доєвропейського освітнього просторустимулює підвищення вимог до сучасної вітчизняної системи освіти,зумовлює необхідність модернізації процесу формування в студентів компетентностей у галузі інформаційних технологійта розвиток методології відбору й структурування навчального матеріалу відповідно до сучасних підходів щодо організації процесу навчання. У зв'язку з цим є актуальним вдосконалення процесу професійної підготовки,розробка та впровадження організаційно-педагогічних умов навчання, які б забезпечували освітні потреби кожного студента в галузі комп'ютерних наук.

На цьому тлі недостатньо розробленим з психолого-педагогічної та дидактичної точки зору є питання формування готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем, що, перш за все, пов'язано з постійним науковим прогресом у цій галузі та недосконалістю процесу професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню змісту професійної підготовки, форм, методів та засобів її реалізації, дослідженню різних аспектів процесу формування професійних і особистісних якостей студентів присвячені праці А. Ашерова [1], О. Коваленко [4], Т. Коваль [5]. Питання формування готовності до майбутньої професійної діяльності студентів вищих навчальних закладів розглянуто в дослідженнях В. Беспалька [2], І. Зязюна [3], В. Марігодова [6]. Їхні праці уточнюють понятійно-категоріальний апарат теорії формування готовності, автори визначають характеристики та структурні складові готовності до впровадження компонентів вузівської підготовки в майбутню професійну діяльність, критерії та рівні сформованості цієї готовності.

Мета статті полягає у визначенні рівнів і критеріїв сформованості та змісту кожного з компонентів готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем у майбутніх інженерів-педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій має на меті поглиблене вивчення ними широкого спектру автоматизованих засобів та технологій, які дозволяють охопити об'єкти різних галузей науки, техніки та народного господарства.Здебільше ці об'єкти класифікуються як системи, наприклад: система навчання, програмна система, інформаційна система та ін. У відповідності до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутніх інженерів-педагогів, дані системи повинні бути розглянуті в процесі професійної підготовки у інженерно-педагогічному вузі. Це передбачає опанування студентами системного аналізу та основ автоматизованого проектування складних об'єктів і систем.

Тому в процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій значна увага має приділятися вивченню проектування інформаційних систем та методів і засобів автоматизації проектування. У процесі вивчення дисциплін "Вступ до фаху", "Інженерна графіка", "Основи автоматизованих систем проектування", "Теорія алгоритмів", "Основи програмування", "Принципи побудови баз даних" майбутні інженери-педагоги засвоюють знання та набувають вмінь з автоматизованого проектування; визначальною для формування готовності до автоматизованого проектування саме інформаційних систем є дисципліна "Основи автоматизованого програмування складних об'єктів (CASE)", яку майбутні інженери-педагоги вивчають на 4 курсі. Здобуті вміння та навички самостійно здійснювати аналіз та проектування інформаційних систем вони закріплюють при проходженні циклу практик, виконанні самостійної роботи з автоматизованого проектування ІС та написанні курсових робіт. Результуючим етапом формування готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем та інтегральним показником її сформованості є дипломне проектування. Тільки після

успішного захисту дипломного проекту можна стверджувати, що майбутні інженери-педагоги "готові" до застосування технологій автоматизованого проектування інформаційних систем у майбутній професійній діяльності.

Розглядаючи питання формування готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем, ми в структурі цієї готовності виділяємо ряд компонентів, які мають системний, інтегративний характер та розглядаємо дану готовність як інтегративне особистісне утворення, що містить мотиваційний, операційний та рефлексивний компоненти й характеризує здатність інженера-педагога застосовувати в майбутній професійній діяльності методи та засоби автоматизованого проектування інформаційних систем.

У своїй роботі [4] О. Коваленко наводить узагальнену характеристику психологічної структури особистості інженера-педагога, виділяючи підструктури професійної спрямованості (інтерес, потреба, самовизначення) та професійної компетентності (суспільно-правова й економічна обізнаність, технічний інтелект, дидактичне мислення, професійно-важливі якості).

Т. Коваль умовно поділяє якості особистості інженера на дві складові: основну та фахову [5, с. 84]. До основної складової вона зараховує підструктури, характерні для будь-якого фахівця незалежно від його професії та сфери діяльності (наприклад, психічну, інтелектуальну, мотиваційно-вольову, соціальну та ідейно-політичну); до фахової складової – підструктури якостей, які залежать від його професійної діяльності (наприклад, організаторську) [5, с. 84].

Інженер з інформаційних технологій повинен уміти легко спілкуватися з людьми, одночасно виконувати декілька завдань і адекватно оцінювати потреби користувачів у розробці комп'ютерних програм. Для того, щоб його професійна інформаційно-комп'ютерна діяльність була успішною та ефективною, в нього має бути бажання й потреба її виконувати (тобто, мають бути сформовані мотиваційні чинники, які спонукали б до цієї діяльності) [5, с.83-84]. Скажімо, щоб студент по-справжньому був залучений до роботи, треба поставлені в процесі навчальної діяльності завдання зробити не лише зрозумілими, але й внутрішньо прийнятними, тобто значущими [7, с. 500].

До внутрішніх мотиваційних чинників можна зарахувати: інтерес майбутніх інженерів до КТ, їхні інформаційні потреби, залучення до здобуття нових знань, усвідомлене бажання підвищити рівень готовності до професійної діяльності – тоді діяльність спонукатиме до неперервного навчання. Інформаційна потреба є рушійною силою, яка спонукає до професійної діяльності й має бути сформована як мотив для ліквідації прогалин у певних знаннях, навичках і вміннях.

Важливим видом внутрішньої мотивації є пізнавальна мотивація. Вона перетворюється на нову якість особистості та впливає на емоційний стан цієї особистості, сприяє їй у розвитку творчості, самостійному пошуку інформації, самоактуалізації й самореалізації [3, с. 77]. Лише пізнавальна мотивація показує бажання особистості здобувати знання. Пізнавальну мотивацію неперервного навчання інженера з інформаційних технологій характеризує спрямованість самонавчання на створення максимально

сприятливих умов для активної інформаційно-комп'ютерної діяльності, на розвиток і саморозвиток.

З погляду теорії діяльності перехід від активної пізнавальної діяльності до професійної є поступовим перетворенням внутрішніх мотиваційних чинників особистості (процесуально-змістових) на зовнішні (соціальні, матеріальні). Таким чином, переважаючими можуть стати як пізнавальні, так і соціальні мотиваційні чинники, які підвищують пізнавальну активність і стимулюють спрямоване професійне самоствердження особистості.

Мотиваційний компонент характеризує сформованість мотивації до автоматизованого проектування інформаційних систем та охоплює, як показали результати експертних оцінок, різні види мотивів у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів: соціальні, особистісного та професійного зростання; пізнавальний інтерес до набуття нових знань і формування умінь з автоматизованого проектування інформаційних систем; мотивацію на успіх у навчанні; потребу в саморозвитку й самовираженні.

Операційний компонент характеризується засвоєнням знань та оволодінням вміннями та навичками майбутньої професійної діяльності. А саме: наявність системи знань з основ автоматизованого проектування; результативність та ефективність створення автоматизованих проектів ІС; сформованість умінь аналізу й проектування та індивідуальних якостей, необхідних для здійснення діяльності з автоматизованого проектування інформаційних систем; результативність та якість створення проектів інформаційних систем.

Рефлексивний компонент характеризується наявністю професійної рефлексивності, самокритичності, умінням здійснювати адекватну самооцінку та самоорганізацією особистої діяльності.

При дослідженні готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем, постає необхідність охарактеризувати рівень її сформованості, що є доволі непростим завданням. Але це можна здійснити шляхом побудови критеріїв та показників, що показують рівень наближення до досягнення окремих цілей, які знаходяться відповідно до структури готовності майбутніх інженерів-педагогів до автоматизованого проектування інформаційних систем.

Спираючись на працю [6, с.159-162], в якій дослідники В. Марігодов і С. Моторна розглядають аспекти активізації творчості й готовності до професійної діяльності та визначають признаки прояву компонентів психологічної готовності до діяльності, нами було розроблено градацію рівнів сформованості готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем: високий, середній, та низький рівні. Порівнюючи цю градацію з розробленою В. Беспалько [2], треба зазначити, що високий рівень відповідає IV рівню (це знання-трансформації, уміння перенести отримані раніше знання на розв'язання нових завдань, нових проблем, тобто це рівень творчості). Середній рівень знаходиться відповідно до рівня знання-уміння (III рівень). Його найважливіші ознаки – уміння застосувати отримані знання в практичній діяльності. Низький – інтегрує I та II рівні, а

саме: І рівень навчання – знання-знайомства. Його ознаки – уміння учня, студента пізнати знайомий йому раніше предмет, явище, певну інформацію. ІІ рівень – знання-копії. Ознаки цього рівня – уміння переказати, репродукувати раніше засвоєну навчальну інформацію [2].

Охарактеризуємо більш детально рівні сформованості готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем для кожного із складників.

Мотиваційний компонент. **Високий** рівень сформованості цього компонента характеризується існуванням потреби в майбутніх інженерів-педагогів у вивченні автоматизованого проектування інформаційних систем. Фіксується орієнтація на творчість у діяльності (креативність), розвиненість уяви при автоматизованому проектуванні інформаційних систем; прагнення до постійного вдосконалення рівня освіти у цій галузі та установка на автоматизоване проектування інформаційних систем як основну дидактичну одиницю навчання.

Середній. Студенти виявляють епізодичні елементи творчості в проектуванні інформаційних систем. Перевага соціальних мотивів учіння. Непостійне прагнення до вдосконалення рівня знань та вмінь з автоматизованого проектування інформаційних систем. Епізодичність установки на автоматизоване проектування інформаційних систем як основну дидактичну одиницю навчання.

Низький. Діяльність студента репродуктивна. Практично немає пізнавальних мотивів учіння. Недостатня установка на автоматизоване проектування інформаційних систем як основну дидактичну одиницю навчання. Прагнення до постійного вдосконалення рівня знань та вмінь з автоматизованого проектування інформаційних систем практично немає.

Операційний компонент. **Високий** рівень прояву цього компонента передбачає повне розуміння майбутніми інженерами-педагогами сутності понять “автоматизоване проектування”, “інформаційна система”. Розуміння переваг у застосуванні автоматизованого проектування інформаційних систем у майбутній професійній діяльності. Студенти володіють знаннями з основ аналізу та проектування інформаційних систем, методики розробки проекту інформаційної системи, відзначається висока результативність та якість створення проектів інформаційних систем і застосування CASE-технологій на різних етапах життєвого циклу. Неабиякого значення набуває особистий досвід автоматизованого проектування інформаційних систем та вміння застосовувати різні методи й засоби (структурні та об’єктно-орієнтовані) автоматизованого проектування.

Середній. Немає чіткості в розумінні понять “автоматизоване проектування”, “інформаційна система”. Студент не розуміє переваг у застосуванні автоматизованого проектування інформаційних систем у майбутній професійній діяльності. Знання з основ аналізу та проектування інформаційних систем, методики розробки проекту інформаційної системи та застосування CASE-технологій на різних етапах її життєвого циклу не повні. Незначний особистий досвід автоматизованого проектування інформаційних систем та вміння застосовувати різні методи й засоби автоматизованого проектування. Наявність недоліків у створенні

автоматизованих проектів інформаційних систем.

Низький. Неправильне розуміння понять "автоматизоване проектування", "інформаційна система". Знання з основ аналізу та проектування інформаційних систем, методики розробки проекту інформаційної системи та застосування CASE-технологій на різних етапах її життєвого циклу не є повними. Практично відсутній досвід автоматизованого проектування інформаційних систем та вміння застосовувати різні методи й засоби автоматизованого проектування. Низька результативність та багато помилок при створенні автоматизованих проектів інформаційних систем.

Рефлексивний компонент. **Високий** рівень характеризується постійним проявом рефлексивності та самокритичності, уміннями здійснювати адекватну самооцінку; самоорганізацію особистої діяльності, орієнтуванням на подальший саморозвиток.

Середній. Рефлексивність та самокритичність проявляються значною мірою, достатній рівень умінь здійснювати адекватну самооцінку та самоорганізацію особистої діяльності, нестійке орієнтування на подальший саморозвиток.

Низький. Рефлексія та самокритичність практично відсутні, епізодичні вміння здійснювати адекватну самооцінку; недостатня самоорганізація особистої діяльності, майже відсутнє орієнтування на подальший саморозвиток.

Для дослідження кількісних та якісних характеристик готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем, окрім вищезазначених рівнів, визначено критерії (мотиваційний, операційний, рефлексивний) її сформованості. Для кожного з критеріїв встановлено показники: для *мотиваційного* – сформованість соціальних мотивів, особистісного та професійного зростання; пізнавальний інтерес до набуття нових знань і формування умінь з автоматизованого проектування інформаційних систем; мотивація на успіх у навчанні; потреба в саморозвитку й самовираженні; для *операційного* – наявність системи знань з основ автоматизованого проектування; володіння методикою відбору, оцінювання, використання сучасних технологій автоматизованого проектування для розробки інформаційних систем; сформованість умінь аналізу та проектування, а також індивідуальних якостей, необхідних для здійснення діяльності з автоматизованого проектування інформаційних систем; результативність та якість створення проектів ІС; для *рефлексивного* – сформованість професійної рефлективності; самокритичність, уміння здійснювати адекватну самооцінку; самоорганізація особистої діяльності.

Висновки.Таким чином,у процесі дослідження розкрито зміст кожного компонентів готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем; для дослідження кількісних та якісних характеристик готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем визначено рівні (високий, середній і низький) та критерії й показники (мотиваційний, операційний, рефлексивний) сформованості цієї готовності.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Напрямом подальших наукових пошуків є експериментальне дослідження

рівня сформованості в майбутніх інженерів-педагогів готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ашеров А.Т. Вступ до спеціальності інженера-педагога комп'ютерного профілю : [навч. посібник для студ. інж.-пед. спеціальностей комп'ютерного профілю] / А. Т. Ашеров, О. Е. Коваленко, С. Ф. Артюх – Х. : УІПА, 2005. – 225 с.

2. Беспалько В. П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В. П. Беспалько, Ю. Г. Татур. – М. : Высш. шк., 1989. – 141 с.

3. Зязюн І. А. Сучасні дидактичні моделі і логіка учіння / І. А. Зязюн // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми: [зб. наук. праць] / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ-Вінниця : ДОВ Вінниця, 2000. – 636 с.

4. Коваленко О. Е. Дидактичні основи професійно-методичної підготовки викладачів спеціальних дисциплін : дис. … доктора пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Олена Едуардівна Коваленко. – К., 1999. – 407 с.

5. Коваль Т. І. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів : дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти / Тамара Іванівна Коваль. – К., 2008. – 574 с.

6. Маригодов В. К. Педагогика и психология : аспекты активизации творчества и готовности к проф. деятельности : [учеб.-метод. пособие для студентоввысш. техн. учеб. заведений] / В. К. Маригодов, С. Е. Моторная. – Севастополь : Изд-во СевНТУ, 2004. – 169 с.

7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2004. – 713 с.

УДК 371.134+793.3(07)

С. В. Куценко,
аспірант
(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

ТВОРЧО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Постановка проблеми. Хід реформування вищої освіти в Україні переконливо свідчить, що освітній процес у вищих навчальних закладах зорієнтований на формування та розвиток творчих можливостей кожного студента. Найважливішим пріоритетом парадигми діяльності вищої школи постає формування професійно-компетентного, творчого фахівця, рівень